

Dopis iz Kalifornije.

Portersville, Cal., 12. listop. 1899.

Dovoljujem si Vam napisati kratko pismo in sicer *a)* o naši oranžoreji, *b)* pa o naših gorah in o pridelovanju lesa tu na okolu.

Portersville je malo mestece s kakimi 2000 prebivavci. V mestu ni baš nikakega posebnega obrta in prometa, ljudstvo zunaj na deželi se pa peča z vsakovrstno industrijo. Obširna so polja za poljedelstvo. Tako zvani San Joaquin Valley je obširna planjava, ki se začinja na severu od Stocktona, proti jugu se prostira v daljavo kakih 130 milj, na zapadu se razteza do obrežja, na vzhodni njeni strani se pa vzdigujejo visoke gore in planine z veličastnim 15.000 čevljev visokim hribom Mt. Witheyem. Portersville leži na vzhodni strani in nekako na sredi te ravnine. Učenjaki trdijo, da je bilo to polje pred več stoletji vse pod vodo. Dokazuje temu povzemajo iz mnogih razlogov. Zemlja je večjidel valovita; večkrat se je že zgodilo, da je kdo kopal v zemljo in naletel pod zemljo na velika drevesna debla. Više v hribih so našli velike kosti morskih rib. Sedaj pa je ta kraj precej gosto naseljen; zemljišča se porabljajo največ za poljedelstvo, to je, da sejemo po njih pšenico.

Nikakor pa ni kalifornski kmet podoben našim trdnim kmetom po slovenski zemlji; kaj še! Tukaj gre vse na veliko in se mora hitro storiti. Ko bi tukaj imeli vsako leto gotovo žetev (sure crop), bilo bi vse drugače. A v zadnjih petih letih je tukaj tisti, ki je farmoval (kmetoval), izgubil vse, ker ni rodilo zaradi pomanjkanja dežja. Zemljišča so večjidel v rokah ali bogatih posestnikov ali pa mogočnih bankirjev. Oni jih dajejo v najem za jedno četrtino pridelka. Najemnik torej se preseli na tisto posestvo, zvozi tje krmo, postavi šotor, če ni na zemljišču hiše, vpreže po šest ali osem konj v petbrazdni plug (po osem ali deset palcev jeden rez) in izorje tako od osem do deset oralov na dan z jednim „teamom“. Nekateri tak najemnik, ki misli dosti posejati, goni po več teamov ali plugov. — Kadar zemlja obrodi dobro, tedaj se tudi izplača, in najemnik si pridobi denarja.

Tudi Slovenci se veliko pečamo s poljedelstvom. Nas Slovencev je tu v obližju kakih 20, pet slovenskih družin in drugi smo samci. Nekateri Slovenci imajo obširna zemljišča. Mislim, da je čez tri tisoč oralov zemlje v rokah tukajšnjih Slovencev. A o bogastvu ni govoriti. Letošnjo jesen se tudi jaz pečam z oranjem; vzel sem namreč v najem 200 oralov zemlje. Do božiča upam da bom gotov z delom, in potem naj kaj

zraste ali nič! Če se na dobro obrne, utegnem si pridobiti čez tisoč dolarjev (5000 K).

Pred vsem drugim dajejo našemu malemu mestecu najlepši pogled krasni oranžni nasadi. Portersville ima za ta žlahtni sad najboljšo lego, tako da imenovano sadje tukaj tri tedne prej dozori kakor kje drugje, in ga zaradi tega tudi draže prodajejo. Ravno sedaj so oranže zrele; obirajo jih že kake tri tedne. Cena pa je letos zelo nizka: od 2 do 3 centov (10 - 15 h) jeden funt. — Ako oranže dobro obrodijo, se ta vrsta sadja obilno izplača. Pridetek iz jednega oralnega pomaračnega drevesa vrže po več sto dolarjev, in kdor ima po 20 ali več oralov tega drevja, ima v dobrem letu lep dohodek. V Portersvilleu sta letos dve delavnici, v katerih zlagajo pomaranče v zaboje in sleherni dan razpošiljajo v druge kraje. Voz za vozom jih dovažajo, in to bo trajalo še kak mesec dni. Za nove nasade imamo še obilo lepe zemlje, kjer bi oranže prav izvrstno uspevale, samo ko bi imeli dovolj vode za namakanje. Kjer pa vode ni, tam je pridelovanje zelo sitno in drago. Tukaj je družba, ki ima obilo zemljišča v rokah in ga prodaje 100 dol. oral s pravico do vode. Ima namreč velik kanal, ki je izpeljan iz reke; kdor kupi od nje zemljišče, si mora sam iz kanala napeljati vodo na svoj kos zemlje, da jo rabi, kadar jo potrebuje. Pa to bi še vse bilo, ko bi le tudi reka imela skozi celo leto zadosti vode. Najrajše se zgodi, da se reka usuši, kadar najbolj vode potrebujejo.

Ker je pa v zemlji dosti vode, dobi je dovolj, kdor izkoplje vodnjak 20 čevljev globok. Zato so začeli zasebniki in družbe vrtati vodnjake po 200 do 300 čevljev globoke, preskrbeli in postavili stroje, da vlečejo vodo na površje, od koder se raztaka na vse kraje. Nad Exterom, 60 milj od tukaj, je narejena električna centrala; tudi v Portersvilleu sta napeljeni dve žici, da elektrika vleče vodo za namakanje vrtov in za druge potrebščine.

Iz tega je pač lahko izprevideti, da se z imenovano industrijo pečajo le imoviti razredi prebivalstva. Ker je zemlja sama na sebi draga, stane veliko, predno si jo uredi; največ pa stane pridobivanje vode in delo. Tudi minejo tri leta, predno rodijo oranže, ako mraz mladih dreves ne opali, da se naposled ne posuše. Tako je tukaj kakor drugodi: kdor ima denar, ta ga lahko zastavi tudi v najdržnejše spekulacije. Kdor je pa prišel v to deželo s prazno roko, ga ne čaka drugega kakor dosti težkega dela; večkrat se šteje še celo med srečne, ako ga ima. Slovenci smo toliko previdni, da nobeden ne gre v „orange-business“, ker je to za nas prepovedan sad. (Konec.)

ugasne v izbah vaških koč“. Čuden grad to! V razvalinah je sova, v njih skovika in leta, in vendar „ura polnoč na njem biva in v njem spava vse“. Kje ste še videli uro na razvalinah in kdo spi v njih? K večjemu gadi, pa ne taki kakor Vi, ki zamišljeni „stopate ob grmovju, dokler vzhaja solnce na obzorju“. In sedaj:

V travo ležem, spavam krepko spanje.
A kmalu, kmalu sen me zapusti,
in duša moja z novega trpi.

Zamerili bi Vam skoraj, da ste tak človek: po noči korakate ob gradu in grmovju, ko pa solnce pride, se vležete v travo in krepko spite. Ali ni to narobe svet? Pojdite rajši počivat v kako „izbo vaških koč“ po noči, in ne bo Vam treba sanjati — po dnevi.

Dopis iz Kalifornije.

(Konec.)

Sedaj, ko imamo v dolini toplo, pravo pomladansko vreme, ko se je narava zopet probudila in ovila bližnje griče in polja v zeleno odejo, pa sneži v hribih, kakor da bi bil Božič kje v severnih krajih. Ko se vreme razjasni, bom videl hribe pokrite z debelim snegom. Sierra-Nevada-pogorje mi je že od prejšnjih let dobro znano; delal sem pa tudi letos na imenovanih hribih, namreč na žagi v oddelku za izdelovanje strešnic ali „shingles“. Oglejmo si torej malo še te hribe. Kraj, kjer sem delal, se nahaja 35 milj od tukaj in 7000 čevljev nad morsko gladino. Na tej višini je najlepši les, pred vsem drugim mogočni red-wood-tree. To je les, ki ne raste drugodi kakor v Kaliforniji; pripraven je za vsako rabo, posebno trpežen pa je v vodi ali v zemlji, kjer ne zgine zlepa. Slišal sem, da so tudi na Nemškem zasadili iz Kalifornije poslana drevesca, a ne vem, kako rastejo. Red-wood zraste silno debelo drevo. Videl sem je že 34 čevljev debelo čez sredo. Največ jih je od 10 do 20 čevljev debelih. Jaz sem posekal tri. Priložena slika¹ Vam kaže deblo 18 čevljev debelo pri korenu, dva sva je sekala tri dni. Ko je padlo na tla, sežagali smo je na štiri čevlje dolge kose in tiste čoke potem razklali na drobno in zvozili na žago za skodle. Pri

¹ Dopisnik nam je poslal sliko, katere pa ne moremo priobčiti drugače, kakor da bi se prisalala.

Drugo pesem ste nazvali:

Poziv rojakom.

Bratje moji na nogé,
iz dušnega se spanja prebudimo!
Okove vraga razdrobimo,
in mu pokažimo zobé!

Grozno navdušen mladenič ste. A verjemite, da vraga ne bomo razdrobili, če mu še toliko kažemo — zobé. Cele pesmice ne bomo natisnili, ker bi Vaši „bratje“ prav nič ne pridobili, če jim tudi trikrat zakličete: Na noge bratje! Torej dovolite, da Vam mi zakličemo:

Prijatelj mladi, na nogé,
iz dušnega se spanja prebudite,
da bote enkrat kaj — čas porabite —
četudi morda pesnik — ne!

delu v gozdu smo imeli parni stroj, ki je gonil 14 čevljev dolgo žago s tremi konjskimi močmi. Iz jednega drevesa smo naredili 670.000 skodel. Prodali so se 1000 po 1'60 dolarjev. Na trg postavljeni veljajo 2'50 do 3 dol. jeden tisoč. (1 dolar je 5 kron.)

Pojdimo sedaj od te žage na bližnji 9000 čevljev visoki vrh! Pred nami se odpre razgled, ki ga ne prekaša noben drug na svetu. Dež je spral zemljo in voda je prst znesla v doline. Hribi in grebenasti vrhunci kažejo svoje žalostno lice, sam prod in pečine; po dolinicah pa so zelene trate. Če pa obrnem oči proti severu, vzdiguje se pred mano najvišji vrh celega pogorja, Mt. Withey. Človeku se milo stori pri srcu, zlasti ako ga opazuje zvečer, ko solnce nanj meče zadnje žarke: vidi se, kakor da bi bil ves v plamenu; ko pa je zatono, se nam dozdeva kakor sivi oblaki na nebu. Sneg ga pokriva do meseca avgusta, na severni strani pa mu leži večni sneg.

Kalifornija je res bogato obdarjena z naravno lepoto, a za take reči se tukaj malo kdo zanima: vse ima oči uprte jedino tje, kjer se „denar dela“.

Ne bom Vas, gospod, dalje dolgočasil s tem pisanjem, ker ne vem, kaj Vi temu poročete. Mislim pa si, da je prav, ako svet poznamo in iz raznih krajev kaj čujemo. Pozdravljam Vas

Vaš

Jakob R. Simonič.